

להוציא את חב"ד מצה"ל

שאול אריאלי

20:00, 05 בינואר 2023

עקוב

בטקס הדלקת נרות חנוכה, סיפר שליח חב"ד לכ-400 לוחמי צה"ל ומפקדיהם בבית הספר למקצועות החי"ר כי במלחמת יום הכיפורים כוח שריון סורי נכנע אחרי שהבחין בחיילים ישראלים מניחים תפילין, ונבהל מ"הנשק הסודי החדש". האיש איננו "עשב שוטה", ודבריו הם ביטוי מרכזי החוזר על עצמו במשנה המשיחית ובפעילות של תנועת חב"ד בחברה הישראלית בכלל, ובצה"ל בפרט. למרות שתנועת חב"ד שוללת עקרונית את גישת הרבנים קוק (הראי"ה והרצי"ה) בדבר אתחלתא דגאולה, היא חולקת עם חסידיהם, אנשי "גוש אמונים" לדורותיהם, ערכים משיחיים-לאומניים דומים, כמו התנגדות לכל ויתור על שטחי הארץ, ואמונה לפיה תפקיד הדור הוא להביא את המשיח. עמדות אלה הביאו לחבירת חב"ד לפני שני עשורים לימין הישראלי ולאיומן עמדותיו הנציות.

הבדותה הנ"ל משתלבת היטב באחד המיתוסים המכוננים של החברה הישראלית, המיתוס של "מעטים מול רבים", ומזינה אותו. עיקרו של המיתוס לקוח מדברי יהודה המקבי (ספר מקבים א', פרק ג', יח'-יט'): "נקל כי יִסְגְּרוּ רבים בידי מעטים, ואין מעצור לפני שמים להושיע ברבים או במעטים". כלומר, יחסי הכוחות בין העם היהודי לאויביו הם חסרי משמעות והדבר היחיד החשוב הוא ההחלטה האלוהית, המותנית במידה שבה העם היהודי עושה את הטוב בעיני אלוהים.

אין זה מקרה שהבדותה סופרה בחנוכה. מהות זו נאמרת במהלך החג שלוש פעמים ביום, בתפילת שמונה עשרה. זה מתחיל בהחלטת האל לעזור לעמו: "בימי מתתיהו בן יוחנן... אתה... מסרת גיבורים בידי חלשים, ורבים בידי מעטים"; ממשיך בתיוג ערכי של הצדדים: "ורשעים בידי צדיקים, וטמאים ביד טהורים, וזדים ביד עוסקי תורתך"; ונגמר במה שנדרש מעמו: "ואחר כך באו בניך לדביר ביתך, ופנו את היכלך, וסיהרו את מקדשך".

על רקע זה ניתן להבין את דף המפקד שהפיץ מח"ט גבעתי לשעבר, עופר וינטר, ערב מבצע "צוק איתן", בו כתב כביכול בשם לוחמי צה"ל בכלל, ולוחמי חטיבת גבעתי: "עשה ויתקיים בנו מקרא שכתוב: 'כי ה' אלוהיכם ההולך עמכם להילחם לכם עם אויבכם להושיע אתכם' ונאמר אמן". עוד המשיך וכתב: "ה' אלוקי ישראל היה נא מצליח דרכינו, אשר אנו הולכים ועומדים להילחם למען עמך ישראל כנגד אויב המנאץ שמך".

כשעמד על הפרק מינויו של בצלאל סמוטריץ', יו"ר מפלגת "הציונות הדתית", לשר האוצר, הוא הבהיר כי לשיטתו האמונה היא המתכון להצלחה לא רק בתחום הצבאי אלא בכל תחומי חיינו. בשבועון החרדי "משפחה" הסביר סמוטריץ' את תפישתו הכלכלית, והכריז: "ככל שניישם את התורה, נזכה לשפע כלכלי". מגמה זו תלך ותתחזק לנוכח המינוי של עמיחי אליהו לשר המורשת, אורית סטרוק לשרת המשימות הלאומיות וחיים ביטון לשר במשרד החינוך — שרים שיפעלו מתוך תפישה המבוססת על התנאי "אם בחוקותי תלכו" (ויקרא כ"ו, ג').

דובר צה"ל מסר בתגובה לאורי משגב בעניין חב"ד כי "במסגרת הדלקת נרות בראשות המח"ט, ועל מנת לרומם את רוחם של החיילים, הזמינה החטיבה את עמותת 'אור לחייל' שעובדת בשיתוף פעולה עם צה"ל" ("הארץ", 26.12). כלומר, שליחיה המשיחיים של חב"ד, כמו גם רבני הציונות המשיחית הלאומנית, אינם אורחים מזדמנים בבסיסי צה"ל אלא עובדים בשיתוף פעולה. מומלץ לדובר של צה"ל ולמפקדיו להבין כי את רוחם של החיילים יש לרומם לא באמצעות בדיות אלא באמצעות ניתוח היסטורי מקצועי ואמין. להלן כמה דוגמאות בהקשר למיתוס של "מעטים מול רבים".

נתחיל עם ההיסטוריון בצלאל בר כוכבא, שפירסם ב-1980 את ספרו "מלחמות החשמונאים" (הוצ' יד בן צבי), וכתב בקשר למלחמות המקבים: "ברוב הקרבות לא ניתן להצביע בביטחון על עדיפות מספרית של הגייסות הסְלֻקִים (היווניים). היפוכם של דברים: אין ספק שלפחות בחלק מהם היה ליהודים יתרון מספרי ניכר". נמשיך עם דברי הסיכום של ההיסטוריון אייל נווה (בספר "מעטים מול רבים", 1999) על השלב הראשון של מלחמת העצמאות: "באפריל ובמחצית הראשונה של מאי כמעט בכל גזרה ובכל קרב היה לצד היהודי יתרון על הערבים, הן מבחינת התכנון, הארגון והפעלת הציוד, והן מבחינת מספר הלוחמים המיומנים שהשתתפו בקרב". ונסכם בנאום של דוד בן-גוריון בפני ועדת חוץ וביטחון של הכנסת ב-23 בפברואר 1963: "במלחמת הקוממיות היו

הערבים מפולגים... הם גם לא היו מצוידים... מלבד זאת, אם כי זה נראה קצת משונה, לנו היה אז צבא יותר גדול מאשר להם".

את רוחו של מפקד החטיבה וכל הממונים עליו, נוכל לרומם בכך שנזכיר את דברי ההיסטוריון מרדכי (מורליה) בראון (1999, כנ"ל): "האמירה הסוחפת שצה"ל ניצח את הערבים 'מעטים מול רבים' היא לא רק מוטעית מבחינה עובדתית אלא היא גם מונעת את ההבנה של גורמי הניצחון כראוי, והפקת לקחים מתבקשים... אם גנרל חושב שניצחנו במלחמת העצמאות בגלל אלוהים, צריך לפטר אותו מיד. מצפים מגנרל שהוא יבין למה ניצחנו בכל מקום ומקום ולמה הפסדנו בכל מקום ומקום".

כדי להבטיח את המשך רוממות הרוח ניעזר בהסבר של ישעיהו ליבוביץ': "מלחמת העצמאות של תש"ח לא נוהלה מטעם התורה, לא למענה ולא בשמה ולא לשמה... במלחמה זו לא נלחמנו לשם שמים אלא לשם עם ישראל וארצו. הניצחונות שהושגו בה הם חול ולא קודש" ("דעות", 1956).

עובדות והיסטוריה שאינן מקראיות ואינן משיחיות לא מעניינות את הלאומנים־המשיחיים ודומיהם. לבדיות השזורות בגרעיני אמת יש מטרה פוליטית, ובראון הסביר: "אם תודעת 'המעטים מול רבים' שולטת בכיפה, הקהל נוטה לפרש את צורכי הביטחון של ישראל בדרך מקסימליסטית ובלתי מתפשרת. תפישה זו משרתת את נטייתו של הימין הפוליטי להתנגד לכל נטילת סיכונים תמורת סיום הסכסוך, והיא חוברת אל פסיכוזה המאפיינת עם במצור ועשויה לחבל במאמציו לצאת מאותו מצור ברגע שהנסיבות מאפשרות זאת". זה שופך אור על ההתנגדות של תנועת חב"ד, יחד עם אנשי "גוש אמונים", להסכם השלום עם מצרים, להסכמי אוסלו, או לכל הסכם שכרוך בהחזרת שטחים שישראל כבשה במלחמות.

תנועות משיחיות אלו מנכסות את המפעל הציוני המודרני, שביסודו היה מרי נגד המשיחיות שלהן ונגד צידוק הדין שלהן — אשר כלאו אותנו בגלות 2,000 שנה. "מדינת ישראל הוקמה ומקוימת", אומר ליבוביץ', "לא מתוך דחף דתי ולא מתוך מגמה דתית, לא בשם התורה ולא למען התורה, אלא מתוך הדחף הלאומי ולמען הרעיון המדיני" ("דעות", 1956). עם ככל עם ומדינה חברה במשפחת העמים.

אנשי חב"ד וגוש אמונים לדורותיהם חוזרים ומטיפים במפגשים שונים לכך שהציונות הקנונית של הרצל סיימה את תפקידה בתור חמורו של משיח,

ו"שבתחילה מתגלה הכוח בצורת התווה ולבסוף יילקח מידי רשעים וינתן בידי צדיקים וגיבורים כאריות", כפי שהבטיח הראי"ה לחסידיו שתהו מדוע הוא תומך בתנועה הציונית החילונית. הם משכתבים את ההיסטוריה כך שתתאים לאתוס שלהם. בדומה לכך, ישראל הראל, יו"ר מועצת יש"ע הראשון, כתב שכן גוריון וכנצלסון ביססו "את זכות קיומה החוקי והמוסרי של המדינה היהודית על זכותנו הטבעית וההיסטורית לשוב לארצנו, ולא על החלטת החלוקה מכ"ט בנובמבר 1947" ("הארץ", 25.11). זאת למרות שבהכרזת העצמאות נכתב ונאמר בפירוש על ידי בן גוריון שמדינת ישראל קמה "בתוקף זכותנו הטבעית וההיסטורית ועל יסוד החלטת עצרת האומות המאוחדות".

מן הראוי שהרמטכ"ל הנכנס, הרצי הלוי, ושר הביטחון החדש, יואב גלנט, יבחנו את העתיד של "יחידת חב"ד" בשורות צה"ל. עליהם לקבוע לצלילי אילו תופים יצעד הצבא — תופי הבדותות והבדיות או תופי התחקירים, ההיסטוריה והמקצועיות, שיבטיחו כי צה"ל יישאר כשמו, צבא הגנה לישראל, מקצועי, לומד וכפוף לחוקי המדינה.

ד"ר אל"מ (במיל') אריאלי הוא מחבר הספר "ככה בדיוק קרה? 12 מיתוסים על הסכסוך הישראלי-פלסטיני", הוצאת עליית הגג, ידיעות ספרים

לחצו על הפעמון לעדכונים בנושא:

צה"ל 